

TADEUSZ WĘGRZYN

CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO ROZWOJU GMINY MIEJSCE PIASTOWE

Na tle lokalnych warunków przyrodniczych i dokonujących się przeobrażeń społeczno-ekonomicznych przedstawiono przyszłe kierunki rozwoju gminy. Szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia rolnicze od strony dotychczasowych efektów jak też czynników warunkujących rozwój tego działu produkcji. Omówiono bliżej problemy dotyczące działalności Zespołowego Gospodarstwa Rolniczego.

Gmina Miejsce Piastowe — granicząca od północnego zachodu z Krośnem — obejmuje 9 wsi sołeckich rozłożonych wokół centrum administracyjno-gospodarczego gminy w promieniu ok. 5 km. Ogólny obszar gminy wynosi 50,04 km², w tym 4107 ha użytków rolnych i 379 ha lasów.

Ukształtowanie terenu jest pagórkowate, w większości o łagodnych stokach nadających się do uprawy i zbioru dostępnym sprzętem mechanicznym. Jedynie na południowych wzniesieniach w rejonie wsi Rogi oraz na niewielkich obszarach w rejonie wsi Miejsce Piastowe stosowane są tarasy, które stwarzają trudności dojazdowe do pól oraz w stosowaniu do uprawy ciężkiego sprzętu mechanicznego.

Gleby w większości III i IV klasy bonitacyjnej, zasobne w składniki pokarmowe wymagają w przytłaczającej większości uregulowania stosunków wodnych. Rozkład opadów jest dość równomierny, o największym nasileniu w czerwcu i końcu sierpnia. Zimy, poza przypadkami ekstremalnymi, są mroźne i o średnich opadach. Częste wiatry wiejące od Przełęczy Dukielskiej w okresie zimy zwiewają z pól pokrywę śnieżną wraz z wierzchnią warstwą gleby i przemieszczają ją w załamania terenu, między zabudowania i na drogi dojazdowe, które w okresie zimy bez ingerencji człowieka i ciężkiego sprzętu są nieprzejezdne.

Na terenie gminy nie ma wystarczających zasobów wód głębinowych (próby wierceń nie przyniosły rezultatów), stąd źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną są studnie kopane, z wodą zaskórną wysychającą w większości w okresach suszy.

Sieć głównych dróg do poszczególnych wsi jest wystarczająca. W większości są to drogi o nawierzchni bitumicznej lub smołowcowej. Natomiast drogi dojazdowe do pól, szczególnie położonych na wzniesieniach, są głęboko wcięte na skutek erozji, wąskie i niedostępne dla nowoczesnego ciężkiego sprzętu rolniczego.

W roku 1978 gmina liczyła 11 340 mieszkańców, których liczba w porównaniu z 1972 rokiem wzrosła o 8%. Gęstość zaludnienia jest wysoka, największa spośród wszystkich gmin wiejskich województwa i wynosi 227 mieszkańców na 1 km². Wskaźnik ten dla poszczególnych wsi jest zróżnicowany i mieści się w przedziale od 180 osób (wieś Rogi) do 413 osób (wieś Łężany). Dla prawie 99% mieszkańców gminy dochody uzyskiwane z rolnictwa są jedynie dodatkiem do zarobków płynących z tytułu wynagrodzenia za pracę poza rolnictwem. W większości mieszkańcy gminy znajdują zatrudnienie w miejscowym i krośnieńskim przemyśle, usługach, a ostatnio również w Spółdzielni Kółek Rolniczych i jej Zespołowym Gospodarstwie Rolnym.

W ośrodku administracyjno-gospodarczym gminy mają siedzibę takie zakłady, jak: Państwowy Ośrodek Maszynowy, zatrudniający 287 pracowników, spełniający rolę koordynatora pracy pozostałych POM-ów województwa, Gminna Spółdzielnia zatrudniająca 123 pracowników, borykająca się z trudnościami wynikającymi z niedorozwoju bazy magazynowo-składowej i słabej sieci punktów sprzedaży detalicznej, Zakład Kaletniczy Spółdzielni Pracy Przemysłu Skórzanego „Asko” w Rymanowie zatrudniający 140 pracowników i 100 chałupników, Bank Spółdzielczy z Oddziałem w Iwoniczu Zdroju i jednym stałym punktem kasowym zatrudniający 28 pracowników. Sieć szkół i przedszkoli jest dobrze rozwinięta. W każdej wsi (z wyjątkiem Niżna Łąka) działa szkoła z 8-letnim programem nauczania. W 1979 roku mają być oddane obiekty nowo budowanej Zbiorczej Szkoły Gminnej w Miejscu Piastowym w miejsce tymczasowej siedziby Zasadniczej Szkoły Gminnej w Łężanach. W Miejscu Piastowym działa również Zespół Szkół Zawodowych z klasami Liceum Zawodowego i Zaocznego Technikum Drzewnego przygotowujący kadry robotników kwalifikowanych i techników w branży metalowej, kaletniczej i drzewnej.

W zasadzie 100% absolwentów szkół podstawowych kształci się nadal w szkołach ponadpodstawowych (zawodowych i średnich). Pewna część absolwentów średnich szkół trafia na wyższe uczelnie. Najmniejsze powodzenie ma zawód rolnika, z wyjątkiem kierunku mechanizacji rolnictwa.

Młodzież związana jest ze środowiskiem w zasadzie tylko noclegiem, mało interesuje się życiem wsi, podobnie jak i gospodarstwem rolnym rodziców. Zazwyczaj nie dostrzega lub nie chce dostrzegać możliwości go-

dziwego życia z rolniczego zawodu. Zainteresowanie gospodarstwem zaczyna się objawiać dopiero po założeniu rodziny i wyłonieniu się problemu działki budowlanej. Stąd duże zainteresowanie kursami kwalifikowanego rolnika. Są jednak sporadyczne przykłady (coraz częstsze) podejmowania przez młodych decyzji prowadzenia gospodarstw specjalistycznych. Nie zawsze jednak posiadają oni zawodowe przygotowanie rolnicze.

Nie ma dużego zainteresowania wykorzystaniem możliwości zarobku związanego z dynamicznie rozwijającym się tranzytowym ruchem turystycznym, pomimo dogodnego położenia wsi przy ruchliwych trasach turystycznych w kierunku Bieszczadów, Iwonicza i Rymanowa Zdroju oraz przejścia granicznego w Barwinku.

Brak zainteresowania zawodami rolniczymi ze strony młodzieży, a ostatnio zawodami związanymi z obsługą ruchu turystycznego wynika głównie z braku tradycji i dobrych wzorców do naśladowania.

W miarę wzrostu realnych płac podnosi się standard życia mieszkańców. Często pomimo zdobycia średniego czy wyższego wykształcenia i pracy w mieście budują nadal domy mieszkalne na wsi. Pociąga to za sobą dalszy podział i tak już małych gospodarstw rolnych. Jednocześnie pojawiły się tendencje bądź całkowitego odchodzenia od produkcji rolnej, bądź obniżania jej intensywności. Dokonuje się zamiany gruntów ornych na trwałe użytki zielone, nie zawsze intensywnie wykorzystywane, czy też przechodzenie z chowu bydła mlecznego i trzody chlewnej na chów młodego bydła opasowego opartego w dużej mierze na paszach treściwych z zakupu. Część właścicieli drobnych gospodarstw nie mając następców pozostawiła pola odłogiem.

Efektom przedstawionego podejścia części mieszkańców do rolnictwa jest niewielki wzrost obsady bydła ogółem w gospodarce indywidualnej ze 110,7 szt. w 1973 r. do 116,7 szt. w 1978, przy równoczesnym zmniejszeniu się w tym okresie obsady krów z 74,7 szt. do 73,5 szt. na 100 ha użytków rolnych. Obniżeniu uległa również obsada trzody chlewnej z 58,5 szt. do 41,7 szt. na 100 ha użytków rolnych. Zmniejszył się też areał zasiewu zbóż. Natomiast nie uległa zmianie średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na jedno gospodarstwo, która wynosi zaledwie 1,3 ha. Tak duże rozdrobnienie gospodarstw stwarza trudności w zaspokojeniu zapotrzebowania na usługi produkcyjne, pomimo dobrych chęci ze strony jeszcze ekonomicznie słabych kółek rolniczych.

Niewiele poprawiło sytuację utworzenie Spółdzielni Kółek Rolniczych (SKR), która wprawdzie usprawniła nieco organizację prac, ale nie rozwiązała zasadniczego problemu — terminowego wykonania prac polowych na rozdrobnionych działkach należących do różnych użytkowników. W tej sytuacji jedynym wyjściem jest koncentracja ziemi w indywidualnych czy uspołeczniczonych gospodarstwach, po to, aby stopniowo niwelować rozdrobnienie i szachownicę pól.

Naprzeciw temu działaniu wyszły decyzje władz partyjnych i państwowych w postaci aktów prawnych regulujących sprawy przejmowania ziemi na rzecz państwa, za rentę i spłaty pieniężne, tworzenie przy SKR zespołowych gospodarstw rolnych, zespołów rolników indywidualnych i gospodarstw specjalistycznych — popartych odpowiednimi środkami finansowymi i materiałowymi.

Urząd Gminy wykorzystał te możliwości. Przyznane środki finansowe jako gminie wzorcowej kierowano już od 1974 r. na ulepszenie infrastruktury społeczno-gospodarczej: m. in. na doprowadzenie wody do ośrodka administracyjno-gospodarczego gminy, ulepszenie dróg dojazdowych itp. Opracowano program przejmowania źle wykorzystanych gruntów rolnych oraz koncepcję ich zagospodarowania w trzech ośrodkach rolnych, tj. w Miejscu Piastowym, Targowiskach i w Rogach.

Po wnikliwej analizie podjęto w 1976 r. decyzję przejmowania całego areału ziemi źle wykorzystanej i przekazanie jej po scaleniu istniejącemu Zespołowemu Gospodarstwu Rolnemu SKR. Na rozwój tego ośrodka zapewniono w bieżącym 5-leciu koło 350—400 mln zł. W ramach tych nakładów zbudowano i oddano do użytku: suszarnię zielonek i mieszalnię pasz oraz daleko zaawansowane są prace budowlane fermy krów dojnych na 480 szt. (połowa programu). W trakcie montażu znajduje się bateria silosów zbożowych, linia uzdatniania słomy i suszenia okopowych. Pozostaje do realizacji część mechanizacyjno-usługowa i administracyjno-socjalna, z kotłownią i częścią mieszkaniową.

W części budynków adaptowanych z chlewni przygotowuje się „pierwszą stawkę krów” do budujących się obór. Aktualnie ZGR dysponuje 250 szt. bydła rasy nczb, w tym z pierwszych wycieleń około 30 szt. krów. Warunki chowu są uciążliwe z racji niedostatecznej mechanizacji i niewłaściwych warunków zoohigienicznych. Suszarnia zielonek pracuje już półtora roku, natomiast mieszalnia pasz od pół roku, zaopatrując w mieszanki paszowe SKR w województwie krośnieńskim. Zapleczem do produkcji pasz jest ok. 400 ha ziemi przejętej po scaleniu z PFZ (w tym 30 ha mienia wiejskiego i dzierżawy od rolników indywidualnych) oraz 170 ha użytków zielonych na lotnisku w Krośnie.

Do roku 1980 przewiduje się dalsze przekazanie do ZGR i gospodarstw specjalistycznych scalonych około 300—400 ha gruntów.

W perspektywie do roku 2000 przewiduje się następujący udział sektorów we władaniu ziemią: 1500—1700 ha (ca 50%) w dyspozycji ZGR SKR z obsadą około 100 szt. bydła na 100 ha użytków rolnych, 1500—1700 ha w dyspozycji 150—200 indywidualnych gospodarstw specjalistycznych i zespołów rolników indywidualnych o przewadze kierunku chowu bydła mlecznego i opasowego oraz produkcji warzywniczej, 400—500 ha w dyspozycji drobnych użytkowników działek przyzagrodowych o intensywnej produkcji warzyw i drobnego inwentarza. Takie ustawienie gospodarki rolnej w gminie wymagać będzie wielu zmian organizacyjnych i struktu-

ralnych, dużych nakładów inwestycyjnych i wydatnego zwiększenia przydziału ciągników i maszyn rolniczych.

Aktualna obsada zwierząt gospodarskich w gospodarce indywidualnej wynosi: 116,8 szt. bydła (w tym 73,6 szt. krów), 41,7 szt. trzody chlewnej (w tym 2,1 szt. macior) i 7,9 szt. owiec na 100 ha użytków rolnych.

W Zespołowym Gospodarstwie Rolnym SKR obsada bydła na 100 ha użytków rolnych jest niska i wynosi ok. 50 szt. Osiągnięcie planowanej obsady ok. 100 szt. możliwe będzie po oddaniu do użytku nowo budowanej fermy krów na 480 szt. i przeznaczeniu przynajmniej części suszu zielonek do żywienia własnego bydła.

W strukturze zasiewów ZGR przeważają rośliny pastewne (głównie kukurydza, mieszanki strączkowo-zbożowe i lucerna). Nie ma opracowanego płodozmianu. Plan zasiewów opracowuje się z roku na rok w związku z corocznym przejmowaniem do zagospodarowania nowych gruntów z wymiany.

W gospodarce indywidualnej pod zboża przeznaczają się około 50% gruntów. Pozostały areał zajmują okopowe i rośliny pastewne przy niewielkim udziale roślin przemysłowych.

Istnieje ogólny program organizacji gospodarstw specjalistycznych z preferencją kierunku chowu bydła i produkcji warzyw. Lokalizacja tych gospodarstw jest jednak przypadkowa, uzależniona od położenia gospodarstwa rolnika decydującego się na specjalizację. W ramach wymiany gruntów przewiduje się regulację granic pól.

Przewiduje się maksymalną koncentrację zabudowy w terenach już zabudowanych, w sąsiedztwie istniejącego budownictwa, celem wykorzystania uzbrojenia terenu i ochrony użytków rolnych leżących poza terenami zabudowanymi. Ułatwi to działanie w budowie nieodzownych urządzeń odprowadzenia i oczyszczenia ścieków. Nie uniknie się przy tym konieczności zabudowy części gruntów III klasy położonych zazwyczaj w tzw. „ogrodach”. Poświęcając te grunty pod zabudowę oszczędzi się duże kompleksy gruntów IV klasy, które przy umiejętnej uprawie i zabiegach melioracyjnych mogą dać wysoką produkcję odpowiadającą gruntom klasy III.

Mając na uwadze perspektywę prawidłowego wykorzystania ziemi będącej bezpośrednim zapleczem miasta wojewódzkiego oraz robotniczo-chłopski charakter podmiejskich wsi należałoby:

a) utrzymać obrany kierunek koncentracji ziemi w Zespołowym Gospodarstwie Rolnym SKR, a w gospodarstwach specjalistycznych i zespołach rolników indywidualnych rozwijać specjalizację chowu bydła mlecznego, młodego bydła opasowego, trzody chlewnej i owiec. Wyznaczyć w ogólnym zarysie granice obszarów dla sektorów państwowo-spółdzielczego i indywidualnego umożliwiające w przypadku likwidacji indywidualnych gospodarstw włączenia całości gruntów wraz z budynkami do Zespołowego Gospodarstwa Rolnego:

b) podejmować działania w kierunku kompleksowego rozeznania potrzeb uregulowania stosunków wodnych i ochrony naturalnego środowiska,

c) opracować założenia ogólnego planu zabudowy wsi uznając je jako naturalne zaplecze robotnicze ośrodka wojewódzkiego i przeznaczyć pod zabudowę mieszkaniową działki gruntowe położone w enklawach istniejącej zabudowy bez względu na klasę gruntów. W zależności od przewidywań demograficznych zdecydować o typie zabudowy zwartej.

Urząd Gminy w Miejscu Piastowym

Tadeusz Węgrzyn

CHARACTERISTIC OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE MIEJSCE PIASTOWE COMMUNE

Summary

The Miejsce Piastowe Commune possess favourable conditions for social and economic activization, due to area configuration. Softly inclined slopes are easy to cultivation and harvesting with the accessible mechanical implements. Soils of third and fourth classes, mainly of unregulated water conditions, dominate. A well developed transport system, a neighbourhood of Krosno, a development of industry and services cause the incomes from farming to be only an additional source of earnings for almost 99% of commune inhabitants. Simultaneously the trends towards the abandonment of agriculture production or the decline of its intensity are observed. Changes of arable lands (crop lands) into durable greenlads, a milk cattle and swine rearing into a beef cattle rearing are significant as well as leaving of a part of grounds as uncultivated.

It will be possible to object to existing trends of an intensification of agriculture and to utilize potential productive possibilities through the dynamic development of: collective farming (Cooperative Agricultural Associations), specialized individual farms, farmers cooperatives, and cooperatives of small users of infields (developing production of vegetables and petty livestock). Many organizational and structural changes will be required as well as high investment expenditures, both in individual farms and in Cooperative Agricultural Associations, a regulation of water relations, elaboration of the plan of the village development, a consolidation and an exchange of grounds.

Commune Bureau in Miejsce Piastowe

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЩЕСТВЕННО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ ГМИНЫ МЕЙСЦЕ ПЯСТОВЭ

Резюме

Гмина Мейсце Пястовэ обладает подходящими условиями для общественно-хозяйственной активизации. Способствует этому холмистый рельеф местности с мягкими, в большинстве, склонами, пригодными к обработке земли и уборке урожая доступным механическим оборудованием. Преобладают здесь почвы III и IV классов в большинстве с неурегулированными водными отношениями. Однако, хорошо развитая сеть коммуникации, близкое соседство с Кросно, развитие промышленности и услуг способствуют тому, что почти для 99% жителей гмины доходы, получаемые в сельском хозяйстве, являются всего лишь добавочным источником заработков. Одновременно наблюдается тенденция или к полному отказу от сельскохозяйственного производства, или к снижению его интенсивности. Характерно превращение пахотных земель в многолетние кормовые угодья, переход от выращивания молочного скота и поголовья свиней к выращиванию рогатого скота, а также перевод части земли под пар.

Противодействие существующим тенденциям экстенсификации сельского хозяйства и использование потенциальных производственных возможностей будет реальным путем динамического развития коллективного сельского хозяйства СКР (сельскохозяйственный кружок), индивидуальных специализированных хозяйств, объединений землевладельцев и мелких потребителей придомашних участков земли, развивающих продукцию овощей и мелкого инвентаря. Такой процесс нуждается во многих организационных и структурных изменениях, в больших капитальных затратах, как в индивидуальных хозяйствах, так и в СКР, в регулировке водных отношений, в разработке плана застройки деревни, концентрации и обмена угодьями.

Управление гмины в с. Мейсце Пястовэ